

Gemeente Grave

Aan de gemeenteraad
van de gemeente Grave
Postbus 7
5360 AA GRAVE

Datum
6 juli 2020

Ons kenmerk
2007107667/GTR

Behandeld door
R.A.A.M. Erkens MSc

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2019 van de gemeente Grave. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2019 van de gemeente Grave.

De jaarrekening 2019 van de gemeente Grave geeft een getrouw en rechtmatig beeld

De jaarrekening 2019 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Grave. Bij deze jaarrekening hebben wij op 6 juli 2020 een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt.

Wij bespreken onze bevindingen met de auditcommissie

Wij hebben deze rapportage tijdens de vergadering van de auditcommissie op 30 juni jongstleden besproken. Wij hebben de inhoud van dit accountantsverslag afgestemd met uw teamleider Financiën en de afdelingsmanager bedrijfsvoering.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

drs. R.M.J. van Vugt RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte zijn de 'Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, januari 2020' gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing.

Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853. Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Inhoudsopgave

1. Bestuurlijke samenvatting controle 2019	4
2. Inleiding	7
3. Financiële positie van uw gemeente	11
4. Belangrijkste bevindingen uit onze controle	15
5. Interne beheersing	25
6. Overige aangelegenheden	27
Bijlagen	30

1. Bestuurlijke samenvatting controle 2019

1. Bestuurlijke samenvatting controle 2019

Getrouwheid en rechtmatigheid

- Goedkeurend oordeel voor getrouwheid en rechtmatigheid.
- De gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 329.000, respectievelijk € 987.000.

Financiële positie

- De financiële positie ultimo 2019 is gedaald ten opzichte van 2018.
- Het weerstandsvermogen bedraagt € 11,0 miljoen. Deze weerstandscapaciteit is hoger dan de door de gemeente Grave onderkende aanwezige risico's van € 0,6 miljoen.
- In het kader van de huidige coronacrisis heeft de gemeente de eventuele (financiële) risico's en de impact hiervan op de ambtelijke organisatie in kaart gebracht.

Interne beheersing

- Op basis van onze tussentijdse en jaareinde controlewerkzaamheden hebben wij geen significante tekortkomingen geïdentificeerd in de interne-beheersingsmaatregelen voor de financiële verslaggeving. Wel zijn diverse tekortkomingen in de interne beheersing geconstateerd rondom de bouwleges en verhuur- en pachttopbrengsten die wij via onze managementletter d.d. 11 december 2019 met u hebben gedeeld.
- Wij kunnen voor de controle van de jaarrekening 2019 niet volledig steunen op de IT-omgeving waarvan de uitvoering is belegd bij Werkorganisatie CGM. Hierdoor hebben wij aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden moeten uitvoeren, waaronder detailcontroles. Deze detailcontroles zijn specifiek gericht op de interne-beheersingsmaatregelen buiten de IT-omgeving om.
- Wij constateren dat u in 2019 de frauderisicoanalyse heeft geactualiseerd en door het college heeft laten vaststellen. Wij adviseren u deze als onderdeel van uw P&C cyclus ook ter inzage aan het toezichthoudend orgaan aan te bieden.

Kwaliteit verslaggeving

- Tijdens de controle hebben wij het door het management toegepaste proces met betrekking tot belangrijke verslaggevingsvraagstukken geëvalueerd. Hierbij valt te denken aan het proces rondom de voorzieningen en het voldoen aan de Wet Normering Topinkomens. Bij processen waar wij dat nodig achtten, hebben wij specialisten betrokken. Een voorbeeld hiervan is het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving bij bijvoorbeeld de voorziening pensioenaanspraken wethouders. Wij zijn van mening dat de verslaggevingsvraagstukken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

Grondexploitatie

- Wij hebben het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten met betrekking tot de grondexploitatie ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd; een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel. Wij hebben specialisten ingeschakeld bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

1. Bestuurlijke samenvatting controle 2019

Inleiding

Financiële positie van uw gemeente

De financiële positie van uw gemeente

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Interne beheersing

Interne beheersing

Overige aangelegenheden

Overige aangelegenheden

Bijlagen

Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

Bijlage A1b - Onzekerheden in de controle

Bijlage A2 - In de controle opgenomen aanpassingen

Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2019

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Fouten

- Wij hebben bij de voortgezette controle op de inkoopfacturen die zijn geboekt in 2020, vastgesteld dat voor een totaalbedrag van € 24.000 facturen zijn geboekt in 2020 die in 2019 geboekt hadden moeten worden. Deze fout is niet gecorrigeerd, waardoor deze meetelt in ons oordeel voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid.

Onzekerheden

- Er is sprake van onzekerheden ad € 520.000 in de lasten Jeugdzorg, waarvan de uitvoering bij centrumgemeente Den Bosch ligt. Ten opzichte van vorig jaar zijn de definitieve verantwoordingen van de centrumgemeente eerder beschikbaar gekomen en is de onzekerheid afgenomen.
- Gedurende de controle hebben we vastgesteld dat voor diverse debiteurenposten sprake is van een eigen door de gemeente gemaakte inschatting voor wat betreft inbaardheid. Daarbij is er geen rekenkundige berekening gemaakt van de omvang van de voorziening o.b.v. de verhouding aflossingen versus de opboekingen noch een onderbouwing aanwezig waarmee deze eigen gemaakte inschatting kan worden onderbouwd. Hierdoor hebben wij de omvang van de voorziening niet kunnen controleren. Dat impliceert dat er sprake is van een onzekerheid voor dit deel van de voorziening, welke wij meenemen als onderdeel van ons oordeel ten bedrage van € 79.000.

Onrechtmatigheden

- Wij hebben in onze controle een rechtmatigheidsfout geconstateerd in de aanbestedingen voor een bedrag van € 36.000 die meetelt in ons oordeel.
- Er is in 2019 sprake van een overschrijding van de kasgeldlimiet over alle 4 de kwartalen. Daarmee is er volgens de Wet FIDO sprake van een niet-financiële rechtmatigheidsfout.

PGB

- U hebt in 2019, in lijn met de notitie van BADO van maart 2018, interne controles verricht op de bestedingen van de PGB's die belegd zijn bij de SVB. Hierdoor is de onzekerheid over de PGB's weggenomen.

Interne controle

- Ten tijde van de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat een aantal interne controles nog onvoldoende in de planning- en controlcyclus zijn ingebed. Dit ziet toe op de interne controlewerkzaamheden rondom de bouwleges, verhuur- en pachtopbrengsten, kosten & prestatielevering en aanbestedingen. U bent op dit moment bezig om de functie van de interne controle tot en met de jaarrekening 2022 anders in te richten. Wij adviseren u deze invulling prioriteit te geven, gezien de huidige status.

Interne facturen

- De gemeente heeft facturen in de vorm van omgevingsvergunningen aan zichzelf gefactureerd en opgenomen in de exploitatie als baat en last. Dit heeft hiermee geen impact op resultaat en vermogen. Wij adviseren de gemeente om bij de Commissie BBV middels een vraag navraag te doen of dit gewenst is en de eventuele impact in de jaarstukken 2020 te verwerken.

2. Inleiding

2. Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Wij verstrekken een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2019

Wij hebben onze controle van de jaarrekening 2019 van de gemeente Grave uitgevoerd en verstrekken een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid bij deze jaarrekening.

Feitelijke niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot het vermogen en het resultaat

Wij hebben tijdens onze controle één feitelijk controleverschil geïdentificeerd, zijnde de fout rondom de voortgezette controle op de inkoopfacturen. Hierbij hebben wij op de inkoopfacturen die zijn geboekt in 2020, vastgesteld dat voor een totaalbedrag van € 24.000 facturen zijn geboekt in 2020 die in 2019 geboekt hadden moeten worden. Deze fout is niet gecorrigeerd, waardoor deze meetelt in ons oordeel voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid.

Er zijn geen andere niet-gecorrigeerde feitelijke afwijkingen geïdentificeerd, groter dan onze rapporteringsdrempel of kleiner dan de formele rapporteringsdrempel, die naar onze professionele oordeelsvorming relevant zijn om te rapporteren en die van invloed zijn op het vermogen of het resultaat van de gemeente.

Er is sprake van verschillende rechtmatigheidsfouten

De in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2019, zijn in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het door de gemeenteraad op 11 december 2018 vastgestelde controleprotocol, behoudens een tweetal rechtmatigheidsfouten waarbij de Europese aanbestedingsrichtlijnen niet zijn nageleefd. Het gaat hierbij om een bedrag van € 36.000. Deze hebben qua omvang geen impact op de strekking van de controleverklaring.

De begrotingsoverschrijdingen zijn in de jaarrekening toegelicht.

Het enige ongecorrigeerde controleverschil (feitelijke afwijking) rondom de rechtmatigheid, heeft betrekking op de voortgezette controle die eerder is toegelicht.

Er is in vier kwartalen sprake van een overschrijding van de kasgeldlimiet en dit geldt hiermee als niet-financiële rechtmatigheidsfout.

PGB-bestedingen

De PGB-bestedingen zijn door uw gemeente (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft een oordeel met beperking bij de verantwoordingen 2019 afgegeven, vanwege rechtmatigheidsafwijkingen.

In 2019 heeft u controlewerkzaamheden uitgevoerd om de rechtmatigheid en de prestatielevering van de lasten vast te stellen. Hieruit zijn geen tekortkomingen gebleken, zodat de PGB-bestedingen als zeker zijn aangemerkt in de jaarrekening 2019.

Geen feitelijke niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot SiSa

Wij hebben geen controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) in de in de SiSa-bijlage 2019 verantwoorde informatie geconstateerd.

Onzekerheden in de lasten Jeugd

Een gedeelte van de lasten inzake Jeugdzorg is door de gemeente belegd bij de centrumgemeente Den Bosch. De accountant van de centrumgemeente heeft voor de stromen LTA, Maatwerk en Overgenomen contractverplichtingen de rechtmatigheid van de bestedingen rondom de prestatielevering niet kunnen vaststellen, en heeft een rapport van feitelijke bevindingen verstrekt. Wij nemen op basis hiervan het gehele bedrag van € 520.000 mee als onzekerheid in ons oordeel.

Onzekerheden voorziening dubieuze debiteuren

Gedurende de controle hebben we vastgesteld dat voor diverse debiteurenposten sprake is van een eigen door de gemeente gemaakte inschatting voor wat betreft inbaarheid. Daarbij is er geen rekenkundige berekening gemaakt van de omvang van de voorziening o.b.v. de verhouding aflossingen versus de opboekingen noch een onderbouwing aanwezig waarmee deze eigen gemaakte inschatting kan worden onderbouwd. Hierdoor hebben wij de omvang van de voorziening niet kunnen controleren. Dat impliceert dat er sprake is van een onzekerheid voor dit deel van de voorziening, welke wij meenemen als onderdeel van ons oordeel ten bedrage van € 79.000.

Wij verstrekken een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2019.

De fouten van € 60.000 inzake de voortgezette controle en de aanbestedingen en de onzekerheden van € 599.000 inzake de lasten Jeugd en de voorziening dubieuze debiteuren, vallen binnen de tolerantie van € 329.000 respectievelijk € 987.000 en hebben geen invloed op de strekking van de controleverklaring.

2. Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Geen feitelijke niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Wij hebben tijdens onze controle geen niet-gecorrigeerde feitelijke afwijkingen geïdentificeerd groter dan de wettelijke rapporteringsdrempel van € 5.000 met een maximum van € 10.000 die van invloed zijn op de WNT.

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2019. Naast de opdrachtbevestiging zijn bepalend (geweest) voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- Het door de gemeenteraad in op 11 december 2018 vastgestelde normenkader 2019.

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2019 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Grave

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de memberfirms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectievelijke zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in bijlage C bij deze rapportage.

2. Inleiding

Onze belangrijkste verbindingen

Er zijn geen belangrijke wijzigingen doorgevoerd in de verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn zeer belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van de gemeente. Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting in de jaarrekening 2019.

Wij hebben het door het college van burgemeester en wethouders en het ambtelijk management toegepaste proces met betrekking tot belangrijke verslaggevingspraktijken geëvalueerd, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Indien nodig, hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving.

Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2019 uitgevoerd met inachtneming van de volgende toleranties, zoals opgenomen in de door u vastgestelde controleprotocol:

- Voor fouten bedraagt de tolerantie 1% van het totaal van de lasten, inclusief toevoegingen aan de reserves: € 329.000.
- Voor onzekerheden bedraagt de tolerantie 3% van het totaal van de lasten, inclusief toevoegingen aan de reserves: € 987.000.

De rapporteringtoleranties zijn gedefinieerd door uw gemeente. Deze zijn in het door uw gemeenteraad vastgestelde controleprotocol op € 32.900 gesteld.

3. Financiële positie van uw gemeente

3. De financiële positie van uw gemeente

In dit hoofdstuk geven wij op hoofdlijnen een samenvatting van de ontwikkelingen in het vermogen en het resultaat van uw gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente is gedaald ten opzichte van 2018

In het BBV, de verslaggevingsregels voor gemeenten, wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Er mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen worden gemuteerd.

De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming. Het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten 2019 bedraagt € 1,5 miljoen nadelig. Per saldo is tussentijds € 1,7 miljoen aan de reserves onttrokken, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2019 € 0,2 miljoen voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans. De tussentijdse resultaatbestemming heeft plaatsgevonden op basis van raadsbesluiten.

In het hiernavolgende overzicht hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen.

Eigen vermogen (in € 1.000)	2019	2018	2017
Eigen vermogen per 1 januari	18.190	18.911	19.723
Tussentijdse resultaatbestemming	-/- 1.717	-/- 120	-/- 1.711
Gerealiseerd resultaat	221	-/- 681	979
Eigen vermogen per 31 december	16.693	18.190	18.991

De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2019 33% van het balanstotaal (2018: 39% van het balanstotaal).

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar wordt weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan reserves vinden plaats op basis van door u genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de politieke besluitvorming.

3. De financiële positie van uw gemeente

Concreet betekent dit voor uw gemeente het volgende:

Exploitatieresultaat (in € 1.000)

Totale baten	28.474
Totale lasten	29.970

Gerealiseerd saldo van baten en lasten

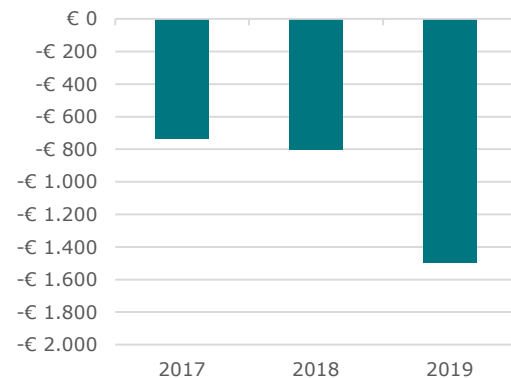
Af: stortingen in reserves	2.975
Bij: onttrekkingen aan reserves	4.692
Saldo mutaties reserves	1.717

Gerealiseerd resultaat

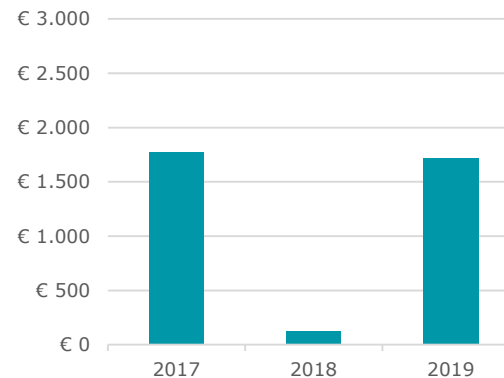
-/- 1.496

221

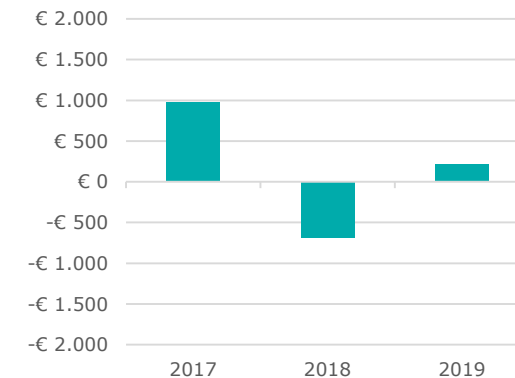
Saldo van baten en lasten

Mutaties in reserves

Gerealiseerd resultaat

De exploitatie over 2019 laat een nadelig gerealiseerd saldo van baten en lasten zien van € 1,5 miljoen, ten opzichte van een begroot nadelig saldo van € 2,4 miljoen. Dit is een voordeel van € 0,9 miljoen. In de programmaverantwoording in de jaarrekening wordt op hoofdlijnen een verklaring gegeven voor de gerealiseerde afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijziging.

De gemeente heeft de verschillen toegelicht en heeft de belangrijkste financiën in kaart gebracht in de programmaverantwoording.

Verderop in deze rapportage gaan wij nader in op de verschillen tussen de begrote en de werkelijke lasten in het kader van de begrotingsrechtmatigheid.

Bestuurlijke samenvatting
controle 2019

Bestuurlijke samenvatting
controle 2019

Inleiding

Financiële positie van uw
gemeente

De financiële positie van uw
gemeente

Belangrijkste bevindingen uit
onze controle

Interne beheersing

Interne beheersing

Overige aangelegenheden

Overige aangelegenheden

Bijlagen

Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde
controleverschillen

Bijlage A1b - Onzekerheden in
de controle

Bijlage A2 - In de controle
opgenomen aanpassingen

Bijlage A3 - Tekortkomingen in
de toelichtingen

Bijlage B - Bevindingen controle
SiSa-bijlage 2019

Bijlage C -
Onafhankelijkheidsbevestiging

3. De financiële positie van uw gemeente

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen betreft de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege de ingeschatte risico's.

Weerstandsvermogen exclusief grondexploitaties

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt € 11,0 miljoen (2018: € 10,2 miljoen). De beschikbare weerstandscapaciteit is gestegen ten opzichte van voorgaand jaar.

De inventarisatie van de risico's die in de paragraaf Weerstandsvermogen (in het jaarverslag) is opgenomen, geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een kansinschatting van het zich voordoen van de geïdentificeerde risico's, om zo de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen. Daarbij wordt een doorlopend inzicht gegeven in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente, en wordt vermeld welke risico's zijn verdwenen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook wordt een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van de grootste risico's.

Uw gemeente heeft op basis van deze risico-inventarisatie berekend wat de benodigde weerstandscapaciteit is.

Het berekende bedrag aan specifieke risico's bedraagt € 0,6 miljoen (2018: € 0,6 miljoen). Ten opzichte van 2018 is sprake van nagenoeg gelijkblijvende gekwantificeerde risico's.

Uw weerstandsvermogen van € 11,0 miljoen is ruim toereikend in relatie tot de berekende risico's van € 0,6 miljoen. Dit wordt inhoudelijk toegelicht in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' in het jaarverslag.

4. Belangrijkste bevindingen uit onze controle

4. Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Dit hoofdstuk bevat onze bevindingen die, naar ons professionele oordeel, van belang zijn om te rapporteren

De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn uiteengezet in de grondslagen van de jaarrekening 2019. In 2019 zijn er geen significante wijzigingen doorgevoerd in de verslaggevingsvoorschriften BBV.

Significante (beeldbepalende) verslaggevingsgrondslagen en de toepassing ervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie van uw gemeente en de baten en lasten in de jaarrekening. Daarnaast vereisen zij van het college van burgemeester en wethouders dat zij zich een oordeel vormen ten aanzien van soms moeilijke subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

Wij hebben het door het college van burgemeester en wethouders toegepaste proces met betrekking tot significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Waar nodig hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggevingsvoorschriften.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening

De jaarstukken 2019 van uw gemeente bestaan uit:

- Het jaarverslag 2019 (programma-verantwoording en verplichte paragrafen).
- De jaarrekening 2019 (waarderingsgrondslagen en grondslagen voor de bepaling van het resultaat, balans met toelichting, integraal overzicht van baten en lasten en de SiSa-bijlage).
- De bijlagen bij de jaarstukken.

In het onderdeel "Programmaverantwoording" van het jaarverslag dient informatie opgenomen te worden over de vragen: wat hebben wij gedaan, wat hebben wij bereikt, en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (over o.a. weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag.

Op basis van Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NVCOS) 720 is de accountant verplicht bepaalde werkzaamheden uit te voeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen.

Tijdens onze controle hebben wij geen tegenstrijdigheden tussen het jaarverslag en de jaarrekening geconstateerd.

Het jaarverslag en de jaarrekening zijn met elkaar verenigbaar.

Als onderdeel van dit vereiste hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en artikel 26 BBV.
- Wij hebben, voor zover wij kunnen beoordelen, vastgesteld dat verklaringen van de gemeenteraad in het jaarverslag en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
- Wij hebben vastgesteld dat de verklaringen in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de uitgevoerde controlewerkzaamheden. Deze verklaringen dienen te omvatten:
 - de belangrijkste risico's met betrekking tot het beleid van de gemeente;
 - een beschrijving van het ontwerp van de beheersing van interne risico's en interne controlesystemen en een rapportage ten aanzien van de werking van de beheersing van interne risico's en interne controlesystemen tijdens het boekjaar;
 - een beschrijving van eventuele belangrijke wijzigingen en eventuele belangrijke verbeteringen die staan gepland, inclusief de bevestiging dat deze zijn besproken met de gemeenteraad.

4. Belangrijkste bevindingen uit onze controle

De grondexploitaties zijn geactualiseerd

Een belangrijke te controleren jaarrekeningpost betreft de post 'voorraden' (grondexploitaties). De risico's voor de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot volgende drie P's:

- Planning: is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt. Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- Programmering: in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse gemaakt van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavel appartementen, etc.) binnen de projecten in relatie tot de huidige marktvraag in de gemeente?
- Prijs: de verkoopprijzen van woningen en dus van grond hebben langere tijd onder druk gestaan. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

De 3 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties en zijn ook vermeld in de paragraaf 'Grondbeleid' van het jaarverslag 2019.

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor de actualisatie van de grondexploitaties, zijnde vooral de uitgangspunten voor de planning (fasering), de programmering, het prijsbeleid, maar ook de parameters voor kosten- en opbrengstenstijgingen en de gehanteerde rekenrente (renteomslagmethode), hebben wij het volgende in overweging genomen:

Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of ze redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.

Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op passende wijze weerspiegelen; met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?

Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de gemeenteraad.

Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is de historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd, een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel. Wij hebben hiertoe ook specialisten ingeschakeld van Real Estate ter ondersteuning bij onze controle en van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving.

Wij hebben voor de gemeente Grave de grondexploitatie van De Bons in detail laten controleren door onze collega's van Real Estate.

Deze exploitatie is in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel in detail gecontroleerd en niet om ons een afzonderlijk oordeel te vormen over de grondexploitatie an sich.

Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

De grondexploitaties zijn door u voor de jaarrekening 2019 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd). Waar nodig zijn door u de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening moet worden getroffen. Op de volgende pagina hebben we enkele adviezen opgenomen die wij u mee willen geven voor komend jaar.

Wij constateren dat de grondverkoop achterlopen op de planning. Bij actualisatie van de grondexploitaties in 2019, maar ook eerdere jaren, zijn de verkopen jaarlijks doorgeschoven bij het achterblijven van verkopen. Wij hebben met u afgesproken dat indien de grondverkoop in 2020 ook achterblijven bij de planning, dat we vooraf bij het opmaken van de geactualiseerde grondexploitaties, met elkaar in gesprek gaan over het standpunt van de gemeente en de onderbouwing die blijkt uit brondocumenten, waarmee we de juiste planning kunnen onderbouwen die past bij de werkelijkheid. Ook de parameters die de gemeente voornemens is te hanteren, kunnen we daarbij vooraf bespreken.

	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Inleiding
	Financiële positie van uw gemeente
	De financiële positie van uw gemeente
	Belangrijkste bevindingen uit onze controle
	Interne beheersing
	Interne beheersing
	Overige aangelegenheden
	Overige aangelegenheden
	Bijlagen
	Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde controleverschillen
	Bijlage A1b - Onzekerheden in de controle
	Bijlage A2 - In de controle opgenomen aanpassingen
	Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen
	Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2019
	Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

4. Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Rente

De gemeente maakt gebruik van een digitaal systeem waarin de grondexploitaties worden doorgerekend. Onderdeel van dit systeem en de berekening die erachter zit, heeft betrekking op de renteberekening. De systematische berekening van de rente, ligt niet in lijn met de voorschriften die de Commissie BBV kent. Daardoor verricht de gemeente zelf een handmatige correctie in het systeem om tot een juiste berekening te komen.

Deze controle is door het handmatig werk, foutgevoelig en tijdrovend. Een ander risico is dat bij een financiële wijziging in de grondexploitatie zelf richting de toekomst, de berekening van de rente opnieuw gemaakt dient te worden. Wij adviseren u daarom ook het systeem te laten aanpassen zodat de berekeningen door het systeem kunnen worden gemaakt en in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften die BBV daarvoor kent.

Jaarschijven

Enkele grondexploitaties kennen een indeling naar halfjaarlijkse jaarschijven. Voor uw eigen inzicht is dit gedaan en overzichtelijk. Echter, systeemtechnisch kan daarmee de rente niet juist worden berekend door het systeem, omdat BBV aangeeft dat de rente jaarlijks over de boekwaarde per 1 januari van het onderhavige boekjaar opgenomen dient te worden. Door een indeling naar halfjaarlijkse jaarschijven, wordt de rente niet juist berekend. Wij vragen u aandacht hiervoor bij het aanpassen van de parameters in het systeem om te komen tot een juiste renteberekening.

Grondtransacties

Bij de controle van de grondtransacties, hebben wij de beschikking gehad over getekende notariële akten. Deze akten zijn leidend geweest bij de controle van de juistheid en tijdigheid van de verwerkte financiële impact in de jaarstukken 2019 van deze grondtransactie.

Wij dienen vanuit onze controle ook vast te stellen of de waarde waartegen de gronden zijn aan- of verkocht, 'at arm's length' zijn. Met andere woorden: is de mutatie gebaseerd op een zakelijke transactie, uitgevoerd door twee goed geïnformeerde partijen en tegen marktconforme tarieven.

Bij onze controle hebben wij vastgesteld dat niet in alle gevallen een voor accountantscontrole duidelijke onderbouwing aanwezig is van de waarde van de gronden die worden aan- of verkocht die wij af kunnen zetten tegen de gerealiseerde transactie. Hierdoor loopt u het risico tegen te hoge prijzen gronden aan te kopen of tegen te lage prijzen te verkopen. Ook loopt u een mogelijk risico op staatssteun als de documentatie omtrent deze transacties niet juist en volledig is.

Wij adviseren u grondtransacties te laten taxeren alvorens deze worden uitgevoerd. Wij geven u daarbij in overweging mee, een actuele nota grondprijzen voor de gemeente op te stellen waarin dit een plek kan krijgen en die wordt gebaseerd op een actuele uitgevoerde taxatie.

4. Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Sociaal domein (3 decentralisaties)

Voor de jaarrekeningcontrole 2019 hebben wij - met inachtneming van de Audit Alert Sociaal Domein van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) - de door uw gemeente getroffen maatregelen om te komen tot een getrouwe en rechtmatige besteding van de zorg in natura (Wmo en Jeugd, exclusief PGB's) geëvalueerd.

De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft een controleverklaring met beperking verstrekt bij de verantwoordingen 2019.

In 2019 heeft uw gemeente zelf controle-werkzaamheden uitgevoerd op de getrouwheid en de rechtmatigheid van de lasten van de zorgverlening in natura die via de SVB lopen. Om voldoende zekerheid te verkrijgen over de feitelijke levering van zorg aan cliënten in uw gemeente, is, evenals als in voorgaande jaren, voor de volgende controlemix gekozen:

- Uw gemeente ontvangt verantwoordingen van zorgaanbieders op basis van het landelijke controleprotocol, en verricht hierop interne controlewerkzaamheden.
- U verricht aanvullende controlewerkzaamheden op de juistheid en rechtmatigheid van het recht op zorg en de gemeentelijke cliëntenregistratie.
- U verricht controlewerkzaamheden op de prestatielevering zoals opgenomen in de controleaanpak i-sociaaldomein.
- U verricht gegevensgerichte controlewerkzaamheden op de juistheid van de geldstromen en de facturering.

Vanwege deze werkzaamheden en het feit dat hier geen onrechtmatigheden uit zijn gebleken, zijn deze lasten niet meer als onzekerheid bestempeld in 2019.

Voor de bestedingen Wmo en Jeugd maakt u gebruik van de werkzaamheden van centrumgemeenten.

De bestedingen in het kader van Wmo zijn belegd bij centrumgemeente Oss. Door middel van een dossierreview bij de accountant van de gemeente Oss hebben wij de getrouwheid en de rechtmatigheid van de Wmo-lasten kunnen vaststellen en konden de conclusies worden overgenomen. Hieruit bleken geen fouten of onzekerheden.

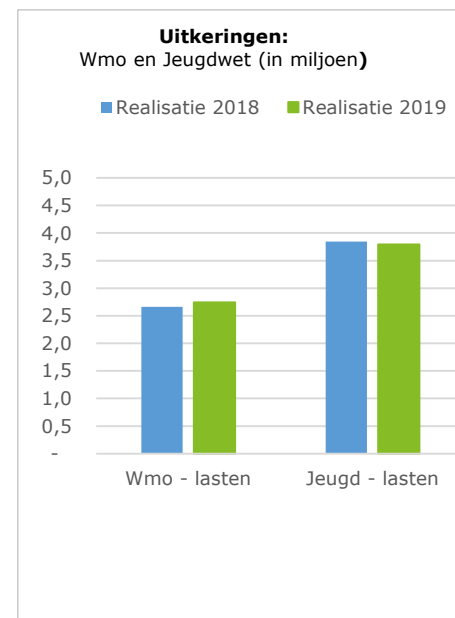
De uitvoering van de Jeugdwet is voor een groot gedeelte belegd bij centrumgemeente Den Bosch. Evenals in voorgaande jaren heeft de accountant van de gemeente Den Bosch in mei gerapporteerd, middels een controleverklaring en een rapport van feitelijke bevindingen.

Het rapport van feitelijke bevindingen bevat een aantal onzekerheden met betrekking tot:

- Landelijk Transitie Arrangement
- Maatwerk
- Overgenomen contractverplichtingen

Door middel van een dossierreview bij de accountant van de gemeente Den Bosch hebben wij vastgesteld dat deze onzekerheden voortkomen uit het feit dat de accountant van de centrumgemeente de prestatielevering, en hiermee de rechtmatigheid, van de verschillende stromen niet heeft kunnen vaststellen.

Op basis hiervan en naar aanleiding van onze dossierreview hebben wij deze bevindingen overgenomen in onze controle, en hebben wij het totale bedrag van € 520.000 als onzekerheid meegenomen in onze controle. Deze onzekerheid heeft geen impact op de strekking van de controleverklaring.

4. Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Evaluatie van de belangrijkste inschattingen van het management

Uw gemeente heeft voorzieningen gevormd voor verliezen, risico's of verplichtingen die hun oorsprong vinden in het huidige boekjaar of in eerdere boekjaren, maar waarvan de (verwachte) uitgaven in de toekomst liggen.

Binnen de voorzieningen maakt u, conform het BBV, onderscheid naar voorzieningen voor 'verplichtingen, verliezen en risico's', ter 'egalisering van kosten' ('groot onderhoud'), en 'voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is'.

Vooral de voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's en de voorzieningen ter egalisering van kosten zijn naar hun aard gebaseerd op veronderstellingen en schattingen van het management en het college.

Zij schatten op basis van hun kennis van de gemeente en haar omgeving in wat het effect van de te voorziene risico's, verplichtingen en kosten zal zijn in de komende jaren en wat de omvang van de voorziening moet zijn.

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel en niet bedoeld om ons een oordeel te vormen over de individuele schattingsposten. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

Een belangrijke mutatie ten opzichte van 2018 betreft de voorziening pensioen wethouders. Er is hierbij sprake van een stijging van € 459.000 ten opzichte van voorgaand jaar. Deze stijging ligt buiten de invloedssfeer van de gemeente en is het directe gevolg van de daling van de rekenrente van 1,577% naar 0,290%. De gemeente schakelt een externe partij in om per jaareinde deze actuariële berekening te maken, zodat het juiste bedrag in de jaarrekening wordt opgenomen.

Gedurende onze controle hebben wij de toereikendheid van deze voorziening gecontroleerd en zijn door ons de uitgangspunten beoordeeld. Hieruit zijn geen tekortkomingen gebleken.

Voorzieningen wegen

In 2019 heeft u twee voorzieningen voor het groot onderhoud van wegen, waarvan één dient voor het achterstallig onderhoud. Gedurende de controle hebben we vastgesteld dat het achterstallig onderhoud nog niet geheel is uitgevoerd. Wij adviseren u dan ook in 2020 het achterstallig onderhoud aan wegen uit te voeren, zodat deze voorziening per jaareinde leeg is.

4. Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Begrotingsoverschrijdingen zijn toegelicht in de jaarrekening

Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2019 hebben wij de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd. De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota 2018 van de Commissie BBV.

De belangrijkste inhoudelijke aanpassing betreft de vaststelling dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen hoeft te worden meegewogen in het accountantsoordeel. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

Zoals blijkt uit de hierna opgenomen figuur, is voor één programma sprake van een begrotingsoverschrijding op de lasten. Het betreft het programma Dienstverlening, veiligheid en bestuur.

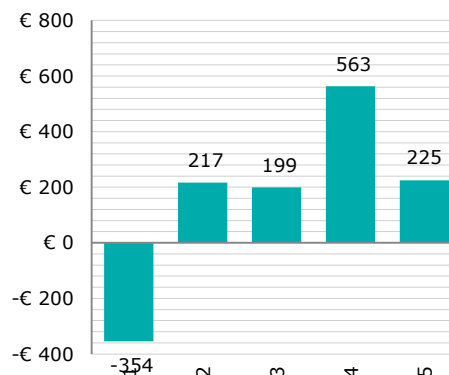
Deze overschrijdingen zijn in te delen in de categorieën zoals genoemd in de Kadernota Rechtmatigheid 2018 van de commissie BBV (paragraaf 4.2.3), en zijn hiernaast in de tabel ook door ons vermeld.

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse van deze overschrijdingen naar de analyse in de programma-verantwoording in de jaarrekening 2019. Hiermee legt uw gemeente verantwoording af over de rechtmatigheid van de lasten over 2019. De geconstateerde kostenoverschrijdingen die formeel als onrechtmatig worden aangemerkt, hebben - gezien de oorzaak en de toelichting - geen gevolgen voor de strekking van onze controleverklaring.

Begrotingsoverschrijdingen

Programma 1	Past binnen het bestaande beleid en had niet eerder geconstateerd kunnen worden.
(totaal € 354.000)	Onrechtmatig, maar telt niet mee in het oordeel.

Verschillen tussen begrote en werkelijke lasten (in duizenden)

	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Inleiding
	Financiële positie van uw gemeente
	De financiële positie van uw gemeente
	Belangrijkste bevindingen uit onze controle
	Interne beheersing
	Interne beheersing
	Overige aangelegenheden
	Overige aangelegenheden
	Bijlagen
	Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde controleverschillen
	Bijlage A1b - Onzekerheden in de controle
	Bijlage A2 - In de controle opgenomen aanpassingen
	Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen
	Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2019
	Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

4. Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Er is sprake van rechtmatigheidsfouten

Op basis van de uitgevoerde controlewerkzaamheden in het kader van de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen, hebben wij een tweetal rechtmatigheidsfouten geconstateerd voor een bedrag van € 36.000. Verderop in deze paragraaf hebben wij een advies opgenomen inzake uw interne controle rondom de rechtmatigheid van de aanbestedingen.

Er is in vier kwartalen sprake van een overschrijding van de kasgeldlimiet en dit geldt hiermee als niet-financiële rechtmatigheidsfout.

Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden in de SiSa-bijlage 2019 geconstateerd

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is ten opzichte van vorig jaar niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramien zeven documenten aan het CBS aan te leveren.

Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd op basis van de nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2019. Hierbij evalueren wij de getrouwheid en de rechtmatigheid van de in de SiSa-bijlage verantwoorde gegevens (indicatoren).

Wij willen benadrukken dat u als gemeente zelf verantwoordelijk bent voor de volledigheid van de te verantwoorden indicatoren zoals opgenomen in de SiSa-bijlage. Indien een '0' is ingevuld, zijn wij bij uw organisatie nagegaan of deze '0' terecht is ingevuld. U heeft dit aan ons bevestigd.

De (verplichte) tabel met fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen is opgenomen in bijlage B van dit accountantsverslag. Tijdens de controle hebben wij geen financiële fouten of onzekerheden geconstateerd.

Wij hebben geen fouten met betrekking tot de naleving van de Wet Normering Topinkomens (WNT) geconstateerd

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing en vervangt tegelijkertijd de Wopt (Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens). Doelstelling van de wet is het verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechte in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Voor gemeente geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt.

De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2019 niet meer bedragen dan € 194.000 per jaar.

Daarnaast dienen gemeenten de salarissen openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief - wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan - ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding voor topfunctionarissen van € 75.000.

In 2019 hebben wij geen overschrijdingen van de grensbedragen voor topfunctionarissen en overige medewerkers geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet normering bezoldiging top-functionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) en/of van de publicatieverplichtingen van de WNT.

	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Inleiding
	Financiële positie van uw gemeente
	De financiële positie van uw gemeente
	Belangrijkste bevindingen uit onze controle
	Interne beheersing
	Interne beheersing
	Overige aangelegenheden
	Overige aangelegenheden
	Bijlagen
	Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde controleverschillen
	Bijlage A1b - Onzekerheden in de controle
	Bijlage A2 - In de controle opgenomen aanpassingen
	Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen
	Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2019
	Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

4. Belangrijkste bevindingen uit onze controle

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of het overtreden van wet- en regelgeving

Het college van burgemeester en wethouders is primair verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en voor de naleving van de wet- en regelgeving. Recente ontwikkelingen laten zien dat de handhaving van anticorruptiewetgeving aan globalisering onderhevig is, waardoor ook gemeenten in toenemende mate te maken krijgen met anticorruptieregels.

Als onderdeel van onze controle hebben wij u verzocht inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat de directie daarbij hanteert, alsook de communicatie daarover met het personeel en met de gemeenteraad. Tijdens deze gesprekken heeft u aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken. Hierbij heeft u ook voorbeelden gegeven van de manier waarop deze risico's worden beheerst.

In onze voorgaande rapportages hebben wij u geattendeerd op het belang van periodieke (fraude)risicoanalyses als vast onderdeel van uw interne-beheersomgeving. Uw gemeente heeft dit vormgegeven door de frauderisicoanalyse in 2019 te actualiseren en deze door het college te laten vaststellen.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college van burgemeester en wethouders, inclusief het invoeren en onderhouden van interne-beheersingsmaatregelen met betrekking tot de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en efficiency van de bedrijfsvoering, en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute, zekerheid dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing. Onze controle is uitgevoerd met een hoge, maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben professionele oordeelsvorming toegepast, in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

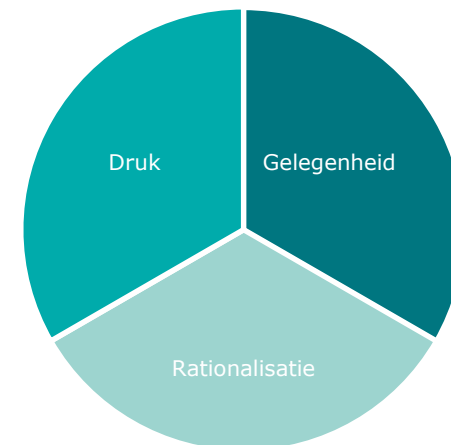
Jaarverslag Integriteit

Met ingang van 2020 is de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren in werking getreden. Hierin is het volgende opgenomen:

“Een overheidswerkgever maakt jaarlijks een verantwoording met betrekking tot de uitvoering van dit artikel openbaar.”

Met de invoering van deze wet is sprake van een inhoudelijke toespitsing, omdat voortaan een verantwoording met betrekking tot de uitvoering van het integriteitsbeleid wordt vereist die jaarlijks openbaar gemaakt dient te worden.

Wij adviseren u dit in 2020 vorm te geven.

Bestuurlijke samenvatting
controle 2019

Bestuurlijke samenvatting
controle 2019

Inleiding

Financiële positie van uw
gemeente

De financiële positie van uw
gemeente

Belangrijkste bevindingen uit
onze controle

Interne beheersing

Interne beheersing

Overige aangelegenheden

Overige aangelegenheden

Bijlagen

Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde
controleverschillen

Bijlage A1b - Onzekerheden in
de controle

Bijlage A2 - In de controle
opgenomen aanpassingen

Bijlage A3 - Tekortkomingen in
de toelichtingen

Bijlage B - Bevindingen controle
SiSa-bijlage 2019

Bijlage C -
Onafhankelijkheidsbevestiging

4. Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Interne controle

In onze managementletter 2019 d.d. 11 december 2019 hebben wij u een aantal adviezen gegeven met betrekking tot de interne controle. Deze zien toe op tussentijdse rapportages, het maken van koppelingen met beheersmaatregelen in de verschillende processen en het opstellen van een interne controleplan.

Ten tijde van de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat hier nog onvoldoende opvolging aan gegeven is. Daarnaast had u ten opzichte van een aantal interne controles een achterstand bij de start van onze controlewerkzaamheden, waardoor we deze in zijn geheel pas op een later moment in de controle hebben kunnen controleren. Voorbeelden hiervan zijn de controle op de rechtmatigheid van de Europese aanbestedingen, de controle op de omgevingsvergunningen, de controle op de kosten & prestatielevering en de controle op de verhuur-en pachttopbrengsten.

U bent op dit moment bezig om de functie van de interne controle anders in te richten. Wij adviseren u deze invulling prioriteit te geven. Hiermee kunt u deze interne controles in uw reguliere planning- en controlcyclus passen, waardoor deze werkzaamheden niet achteraf maar gedurende het jaar plaatsvinden.

Met ingang van 2021 dient het college een rechtmatigheidsverantwoording af te geven, waardoor ook het belang van de interne controle is toegenomen. Hiermee kunt u deze in uw reguliere planning- en controlcyclus passen, waardoor deze werkzaamheden niet achteraf maar gedurende het jaar plaatsvinden.

5. Interne beheersing

	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Inleiding
	Financiële positie van uw gemeente
	De financiële positie van uw gemeente
	Belangrijkste bevindingen uit onze controle
	Interne beheersing
	Interne beheersing
	Overige aangelegenheden
	Overige aangelegenheden
	Bijlagen
	Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde controleverschillen
	Bijlage A1b - Onzekerheden in de controle
	Bijlage A2 - In de controle opgenomen aanpassingen
	Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen
	Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2019
	Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

5. Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen uit onze managementletter 2019

Geen significante tekortkomingen in de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2019 een interim-controle uitgevoerd.

Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en de rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze managementletter 2019 van 11 december 2019 (met kenmerk 3114882000/2019.078866/WS). Wij hebben geen onvervangbare of significante tekortkomingen in de interne beheersing geconstateerd.

De betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiseringsomgeving verdient aanvullende aandacht

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel over de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken over de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen hebben betrekking op de onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij geen volledigheid pretenderen.

De IT-omgeving en een adequate opzet en werking daarvan nemen een steeds dominantere plaats in binnen uw organisatie, met het oog op een betrouwbare geautomatiseerde gegevensverwerking. Daarmee krijgt de IT ook een dominantere positie in onze controleaanpak en -uitvoering. Wij hebben onze IT-specialisten een inventarisatie laten uitvoeren van uw general computer controls.

Voor de bevindingen hierbij verwijzen wij u naar de eerdergenoemde managementletter.

Cyberberrisico's

Cyber is een onlosmakelijk onderdeel geworden van onze samenleving. Dagelijks werken we met digitale oplossingen, zowel privé als zakelijk. Door gebruik van internet, interne netwerken en bedrijfsapplicaties hebben alle organisaties, ongeacht hun omvang, te maken met aan cyber gerelateerde risico's, zoals cybercrime. Als cyberberrisico's zich voordoen, kunnen deze een (significante) impact hebben op de financiële systemen, op de interne-beheersingsmaatregelen en op de jaarrekeningcontrole. Daarnaast kunnen deze leiden tot reputatie- en imagoschade voor uw organisatie.

Aangezien iedere organisatie waardevolle informatie heeft te verliezen of ernstige schade kan lijden als de IT-infrastructuur (tijdelijk) niet meer beschikbaar is, benadrukken wij het belang van een cyberberrisicoanalyse als vast onderdeel van het interne-controlesysteem dat erop is gericht bedrijfsrisico's te onderkennen, het belang en de waarschijnlijkheid daarvan in te schatten, en de interne beheersing daarop toe te spitsen.

Tijdens gesprekken heeft het management aangegeven zich bewust te zijn van cyberberrisico's en zijn er voorbeelden gegeven van de manier waarop men deze beheerst, zoals het periodiek laten uitvoeren van zogenaamde 'penetratietesten' (een toets van een of meer computersystemen op kwetsbaarheden, waarbij deze kwetsbaarheden ook werkelijk gebruikt worden om in deze systemen in te breken).

Uw gemeente heeft een functionaris gegevensbescherming en een security officer in dienst, die zich bezighouden met het beschermen van persoonsgegevens en andere beveiligingsissues. Wij hebben vastgesteld dat sprake is van bewustwording rondom cyberberrisico's, en dat uw gemeente al diverse stappen heeft gezet op het gebied van gegevensbescherming. Zo zijn er regelingen voor het omgaan met en het voorkomen van datalekken, privacyreglementen en acties om het bewustzijn van de medewerkers met betrekking tot het omgaan met data te verhogen.

6. Overige aangelegenheden

6. Overige aangelegenheden

In dit onderdeel geven wij een **samenvatting van overige aangelegenheden en bepaalde vereiste communicaties.**

Onze communicatie met het management

Wij hebben het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen gevraagd aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake de financiële verslaggeving.

Wij hebben van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Grave een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met het college en/of het ambtelijk management of beperking in de reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen bij de uitvoering van onze controle.

Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Facturen aan de gemeente Grave

De gemeente heeft facturen aan zichzelf gefactureerd en opgenomen in de exploitatie als baat en last. Dit heeft hiermee geen impact op resultaat en vermogen. Wij adviseren de gemeente om bij de Commissie BBV middels een vraag navraag te doen of dit gewenst is en de eventuele impact in de jaarstukken 2020 te verwerken.

Terugbetalingsverplichting BBZ

U heeft de terugbetaalverplichting BBZ verantwoord onder de overlopende passiva, waarbij u rekening houdt met de inbaarheid van deze debiteuren. Conform artikel 49 van het Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 dient over de totale vordering per jaareinde een terugbetalingsverplichting van 75% opgenomen dienen te worden zonder rekening te houden met de inbaarheid. Aangezien de gemeente een andere systematiek toepast en de voorziening voor het resterende deel hoger is dan in eerdergenoemd Besluit, heeft dit geen effect op vermogen en resultaat en verwijzen wij naar de door ons opgemerkte onzekerheid op de vorige pagina. Wij adviseren u dit jaar de methodiek hierop aan te passen.

	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Inleiding
	Financiële positie van uw gemeente
	De financiële positie van uw gemeente
	Belangrijkste bevindingen uit onze controle
	Interne beheersing
	Interne beheersing
	Overige aangelegenheden
	Overige aangelegenheden
	Bijlagen
	Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde controleverschillen
	Bijlage A1b - Onzekerheden in de controle
	Bijlage A2 - In de controle opgenomen aanpassingen
	Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen
	Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2019
	Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

6. Overige aangelegenheden

Hoe reageert Deloitte Accountants op de risico's van COVID-19?

Deloitte heeft haar reactie op de COVID-19 situatie vanaf het begin nauwlettend gevolgd en beheerd, om te kunnen reageren waar nodig. De gezondheid en veiligheid van onze mensen staat voorop, maar we doen ons uiterste best om ervoor te zorgen dat we de controles kunnen uitvoeren volgens de vereiste tijdslijnen. Hieronder vatten wij onze reactie samen.

Impact op de controle en onze reactie

- Wij hebben regelingen in het kader van een Business Continuity Plan ('BCP') die in overeenstemming zijn met ISO 22301. Ons BCP voor de organisatie is vastgesteld om de impact van COVID-19 op al onze activiteiten te overwegen en te verminderen. De gezondheid en veiligheid van onze mensen en van degenen met wie wij werken, staat hierbij voorop. Dit omvat het verstrekken van advies en ondersteuning aan medewerkers en het ontwikkelen van responsplannen en upgrades van onze IT-infrastructuur, om de capaciteit voor het veilig werken op afstand te vergroten.
- Wij hebben de mogelijkheid om op afstand samen te werken met onze controlecliënten, met behulp van een aantal samenwerkingstools, waaronder Deloitte Connect (een tool die een veilige tweerichtingsdialoog tussen het Deloitte-team en het management mogelijk maakt, met als doel de opdrachtcoördinatie op een effectieve wijze te beheren) en Microsoft teams, om samen te werken en activiteiten te begeleiden.

- Wij hebben voldoende servercapaciteit, zodat al onze mensen op afstand kunnen werken. Een belangrijk onderdeel van onze noodplanningsstrategie was het adviseren van al onze mensen om hun laptops elke avond en elk weekend mee naar huis te nemen, zodat ze thuis zouden kunnen werken als dat nodig zou zijn.
- Wij hebben regelmatig contact met regelgevers en met andere Deloitte-vestigingen, om de impact lokaal te coördineren en te begrijpen, zodat we wereldwijde controles kunnen uitvoeren.
- Onze teams geven prioriteit aan het werk dat gedaan moet worden (bijv. inventarisaties).
- Intern hebben wij reisbeperkingen ingesteld en hebben we ontmoetings- en samenkomst-protocollen geïmplementeerd, om besmetting te minimaliseren. We beoordelen ook de teamsamenstellingen, om te proberen het risico op een verstoring van volledige teams te minimaliseren.
- Wij constateren dat de accountantscontrole hier nauwelijks onder te leiden heeft gehad en complimenteren uw organisatie dan ook graag voor de wijze waarop de controle heeft kunnen plaatsvinden.

Impact op de business en managementacties

Sinds de aanvang van de coronacrisis werkt de ambtelijke organisatie grotendeels vanuit huis. Gedurende deze periode worden er veelvuldig berichten op Lijn92 geplaatst met betrekking tot deze nieuwe situatie.

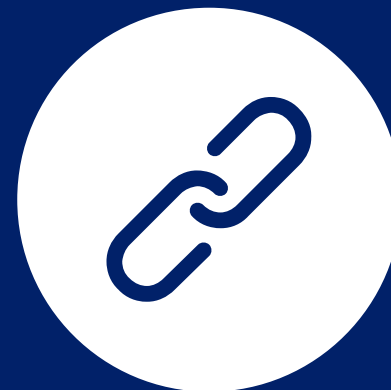
Op Lijn92 is een aparte groep aangemaakt, genaamd Coronanieuws. Hier zijn alle relevante nieuwsberichten omtrent dit onderwerp opgenomen.

In het begin heeft het MT dagelijks overleg gehad over de zaken die spelen en de oplossingen hiervoor. Deze werden via deze nieuwsgroep teruggekoppeld aan alle medewerkers. Inmiddels komt het MT minder vaak bij elkaar. De laatste terugkoppeling gaat over een plan van aanpak waarbij een stapsgewijze opbouw van een combinatie van werken op kantoor en thuis de komende maanden het uitgangspunt is.

Impact op het jaarverslag en de jaarrekening

- Toelichting van de voornaamste risico's in het voorwoord, de risicoparagraaf en de jaarrekening (gebeurtenissen na balansdatum) i.o.m. de voorschriften die de Commissie BBV hieromtrent heeft uitgevaardigd.
- Analyse van de vorderingen van de gemeente (gepresenteerd onder zowel de financiële vaste activa als onder de kortlopende vorderingen) op inbaarheid. Uit de analyse van de gemeente blijkt op moment van het verstrekken van de controleverklaring dat er geen vorderingen zijn die voorzien moeten worden.

Bijlagen

Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van niet-gecorrigeerde controleverschillen.

Aard van de controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	€ 0	€ 0
Voortgezette controle crediteuren	€ 24.000	€ 24.000
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	€ 24.000	€ 24.000
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout	€ 0	€ 0
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout	€ 0	€ 0
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	€ 24.000	€ 24.000
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten	€ 0	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	€ 36.000	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	€ 0	
Overige rechtmatigheidsfouten	€ 0	
Totaal rechtmatigheidsfouten	€ 60.000	

* In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het normenkader 2019 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bestuurlijke samenvatting
controle 2019

Bestuurlijke samenvatting
controle 2019

Inleiding

Financiële positie van uw
gemeente

De financiële positie van uw
gemeente

Belangrijkste bevindingen uit
onze controle

Interne beheersing

Interne beheersing

Overige aangelegenheden

Overige aangelegenheden

Bijlagen

Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde
controleverschillen

Bijlage A1b - Onzekerheden in
de controle

Bijlage A2 - In de controle
opgenomen aanpassingen

Bijlage A3 - Tekortkomingen in
de toelichtingen

Bijlage B - Bevindingen controle
SiSa-bijlage 2019

Bijlage C -
Onafhankelijkheidsbevestiging

Bijlage A1b - Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van onzekerheden in de controle.

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheden lasten Jeugd	€ 520.000	€ 520.000
Onzekerheid voorziening dubieuze debiteuren	€ 79.000	€ 79.000
(Sub)totaal onzekerheden in de getrouwheidscontrole	€ 599.000	€ 599.000
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid	€ 0	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	€ 0	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	€ 0	
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid (PGB)	€ 0	
Totaal onzekerheden in de rechtmatigheidscontrole	€ 599.000	

* In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het normenkader 2019 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Wij hebben van het college van burgemeester en wethouders een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college van burgemeester en wethouders het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college van burgemeester en wethouders heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

Bijlage A2a - In de controle opgenomen aanpassingen

De onderstaande tabel bevat alle afzonderlijk geïdentificeerde en gecorrigeerde afwijkingen.

Aard van de gecorrigeerde controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Feitelijke controleverschillen		
Onterechte vrijval voorziening wegen opgenomen	€ 386.000	€ 386.000
Te hoge dotatie voorziening wegen	€ 95.000	-/- € 95.000
Herrubricering niet bestede gedeelte uitkering OAB	€ 63.000	€ 63.000
Herrubricering nog te betalen bedrag BBZ	€ 20.000	€ 20.000
Tekortkomingen in de toelichtingen	P.M.	P.M.
Totaal	€ 564.000	€ 374.000

	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Inleiding
	Financiële positie van uw gemeente
	De financiële positie van uw gemeente
	Belangrijkste bevindingen uit onze controle
	Interne beheersing
	Interne beheersing
	Overige aangelegenheden
	Overige aangelegenheden
	Bijlagen
	Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde controleverschillen
	Bijlage A1b - Onzekerheden in de controle
	Bijlage A2 - In de controle opgenomen aanpassingen
	Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen
	Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2019
	Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren, om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening.

De tabel hierna bevat een weergave van die onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.

	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Inleiding
	Financiële positie van uw gemeente
	De financiële positie van uw gemeente
	Belangrijkste bevindingen uit onze controle
	Interne beheersing
	Interne beheersing
	Overige aangelegenheden
	Overige aangelegenheden
	Bijlagen
	Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde controleverschillen
	Bijlage A1b - Onzekerheden in de controle
	Bijlage A2 - In de controle opgenomen aanpassingen
	Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen
	Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2019
	Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2019

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke, financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Onderstaand treft u deze tabel aan.

Sisacode	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2019	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004_Gemeente 2019	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H4	Specifieke uitkering Sport	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			€ 0	
Strekking controleverklaring rechtmatigheid (vul hier de strekking van de accountantsverklaring in)				Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid (vul hier de strekking van de accountantsverklaring in)				Goedkeurend

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Grave

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)" en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed. Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Grave in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen. Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.

- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde 'onafhankelijkheids-evaluatie'), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een raad van commissarissen of audit committee, overwegen wij ook één van deze beide instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Inleiding
	Financiële positie van uw gemeente
	De financiële positie van uw gemeente
	Belangrijkste bevindingen uit onze controle
	Interne beheersing
	Interne beheersing
	Overige aangelegenheden
	Overige aangelegenheden
	Bijlagen
	Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde controleverschillen
	Bijlage A1b - Onzekerheden in de controle
	Bijlage A2 - In de controle opgenomen aanpassingen
	Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen
	Bijlage B - Bevindingen controle SISa-bijlage 2019
	Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Onze beoordeling heeft geen aanleiding gegeven om het komend boekjaar teamleden bij de gemeente Grave te rouleren.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente Grave

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid met een (geschatte) waarde van meer dan € 100 ontvangen of verstrekt, en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited ("DTTL", its global network of member firms, and their related entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global" and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our network of member firms in more than 150 countries serves four out of five Fortune Global 500® companies. Learn how Deloitte's approximately 264,000 people make an impact that matters at www.deloitte.nl.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms, or their related entities (collectively, the "Deloitte network" is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Designed by CoRe Creative Services. RITM0343365

